

När räddningstjänsten inte längre kan hjälpa till – byggnadstekniska hantering av utrymning i trånga kvartersmiljöer

När tänkte du senast på vad som skulle hända ifall det började att brinna hos din granne, eller vilka utrymningsvägar du har från din lägenhet? Det är förmodligen ingenting som du funderar på särskilt ofta. Du har kanske viftat bort en sån tanke med att räddningstjänsten har kapaciteten och möjligheten att hjälpa till att utrymma vid brand, men faktum är att en felparkerad bil eller en möblerad uteplats på innergården kan omöjliggöra en sådan insats. Addera därtill en förändrad samhällssyn på brandsäkerhet och en förändrad kapacitet hos räddningstjänsten att assistera vid utrymning, och ett problem har uppstått.

Utrymning i trånga kvartersmiljöer kan vara en svår uppgift för räddningstjänsten att hantera. De tidigare lättillgängliga innergårdarna kan nu ha fyllts med cykelställ, grillplatser eller på annat vis gjorts svåråtkomliga. Problematiken aktualiserades i samband med räddningstjänstens urdrifttagande av en så kallad 'gårdshävarer' i Göteborg. Gårdshävaren var ett mindre stegfordon tänkt att livrädda i trånga miljöer där ordinarie maskinstege inte kommer till, och på högre höjder där en vanlig stege inte når. I de fall räddningstjänsten inte kan bistå med assisterad utrymning kan det krävas särskilda byggnadstekniska åtgärder för att de boende ändå ska kunna vistas i en säker bostad med möjlighet för utrymning vid händelse av brand.

I det här arbetet kartläggs hur utbredd problematiken med utrymning i trånga kvartersmiljöer är i Sverige, och hur räddningstjänsten hanterar detta. Det utreds även vilka byggnadstekniska lösningsalternativ som kan tänkas ersätta räddningstjänsten i trånga kvartersmiljöer.

Räddningstjänsterna för de 20 största tätorterna fick möjlighet att uttrycka om de kände igen sig i problematiken med utrymning i trånga

kvartersmiljöer i respektive tätort. Därefter intervjuades de räddningstjänster där problematiken var närvarande. Det kan konstateras att utrymningsproblematiken främst är koncentrerad till Stockholm, Göteborg och Malmö/Lund-området. Räddningstjänsterna hanterar även problematiken på olika vis. I Stockholm används ett mindre stegfordon, i Göteborg förutsätts fastighetsägarna lösa problematiken byggnadstekniskt, och i Malmö/Lund används bland annat en längre stege.

För att fastställa vilka byggnadstekniska lösningar som kan anses godtagbara användes två olika metoder. Dels fick brandexpertis på räddningstjänster och i det privata näringslivet tycka till om olika utrymningslösningar i en enkät. Dels utfördes beräkningar och simuleringar av bränder i ett datorprogram. De utrymningslösningar som undersöktes jämfördes sedan med lägsta nybyggnadskrav för att på vis kunna avgöra om de var tillräckligt bra för att kunna användas i praktiken.

Det kunde konstateras att en utvändig utrymningstrappa från bostad med utrymningsproblematik, hela vägen ner till marknivå, ansågs som en bra utrymningslösning. Även utvändig loftgång från berörd bostad till ett annat trapphus kunde anses bättre än dagens lägsta kravnivå. Vidare kunde det konstateras att brandexpertis inom räddningstjänsten är mer skeptiska till utrymningslösningar än brandexpertis i det privata näringslivet.

Vi hoppas att denna rapport kan vara till hjälp för framtida utvärdering av byggnadstekniska utrymningslösningar i trång kvartersbebyggelse.

Lucas Hjalmarsson & Jakob Olsson

Brandingenjör- och civilingenjör i riskhanteringsprogrammet på Lunds Tekniska Högskola

Lund 2023